

ارزیابی ادراک بصری متخصصان و غیرمتخصصان فضاهای شهری بومی شهر دزفول بر مبنای تئوری گشتالت

محمد دیده بان^۱ - بهناز صفرعلی نجار^۲ - کورش مومنی^۳ - کورش عطاریان^{۴*}

۱. استادیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه صنعتی جندی شاپور دزفول، دزفول، ایران.
۲. کارشناسی ارشد معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه صنعتی جندی شاپور دزفول، دزفول، ایران.
۳. دانشیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه صنعتی جندی شاپور دزفول، دزفول، ایران.
۴. استادیار گروه معماری، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه صنعتی جندی شاپور دزفول، دزفول، ایران (نویسنده مسئول).

تاریخ دریافت: ۹۷/۰۳/۱۵ تاریخ اصلاحات: ۹۸/۱۰/۰۴ تاریخ پذیرش نهایی: ۹۹/۰۶/۳۰ تاریخ انتشار: ۹۹/۱۲/۳۰

چکیده

هر اثر هنری بعد ادراکی متفاوتی دارد که به برخی از موضوعات مانند درک زیبایی‌شناختی و دانش کاربران ارتباط دارد. نکته مهم نحوه دستیابی کاربران به این امر و تفاوت بین درک معماری و کاربران است که مسئله‌ای بحث برانگیز در معماری مدرن است و باعث اختلاف نظر بین کاربران و طراحان می‌شود. با توجه به اهمیت معماری بومی و لزوم سازگاری الگوی آن با معماری مدرن، این مقاله با هدف ارزیابی اصول بصری گشتالت و زیبایی‌شناسی بین کاربران و طراحان (متخصصان و غیرمتخصصان) در منطقه سرزنده سنتی شهر دزفول، ایران انجام شده است. روش این تحقیق با روش‌های توصیفی-پیمایشی و مطالعات میدانی و کتابخانه‌ای ترکیب شده است. بدین منظور، جهت کمی‌سازی تفاوت‌ها، یک مصاحبه نیمه‌ساختاری با استفاده از یک پرسشنامه هدفمند میان متخصصان و غیرمتخصصان توزیع شد و با توصیف و تجزیه و تحلیل این داده‌ها توسط نرم‌افزار آماری SPSS، ریشه تفاوت‌ها بین این دو گروه مشخص شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها، علاوه بر جستجو، مطالعه و حضور در محل، از دو نوع پرسشنامه بین کاربران و طراحان استفاده شده است. نتیجه این مطالعه نشان می‌دهد که در شهر باستانی دزفول، نظرات کارشناسان و کاربران از نظر درک زیبایی‌شناختی نیز متفاوت است، به طوری که برای کاربران، شکل و زمینه و برای متخصصان، تقارن اولین اصل است. بنابراین به طور غیرمنتظره‌ای می‌توان ادعا کرد که قوانین محسوس بصری گشتالت، مانند تقارن و قانون تکمیل بودن از اهمیت زیادی برای متخصصان برخوردار است، در حالی که این اصول برای گروه کاربر اهمیت کم‌تری دارند. یافته‌های این مطالعه مقایسه دیدگاه‌ها و نظرات افراد و متخصصان را امکان‌پذیر ساخته و تفاوت بین معیارهای درک کسانی را که محیط را ایجاد می‌کنند و افرادی که با محیط روبرو می‌شوند و در آن زندگی می‌کنند، مشخص کرده است.

واژگان کلیدی: درک بصری، درک زیبایی‌شناختی، نظریه گشتالت، محیط ساخته شده، دزفول.

۱. مقدمه

فرم معماری ویژگی بصری یک ساختمان است که انسجام بی‌نظیری به آن می‌بخشد و آن را از دیگر ساختمان‌ها متمایز می‌کند. فرم معماری نقطه تماس توده و فضا است (Bacon, 1974, p. 16). زیبایی‌شناسی نظریه هنرهای لیبرال، نظریه بنیادین ادراک، هنر تفکر زیبا، و هنر شناخت شهودی است (Baumgarten, 1975). زیبایی‌شناسی دارای برخی مفاهیم و مضامینی است که محتوای آن در درک زیبایی‌شناسی مؤثر است. بنابراین، می‌توان گفت که دانش بصری در درک زیبایی‌شناختی اهمیت دارد. طراحی معمار با توجه به ایده‌ها و مفاهیم آن‌ها مورد تشویق صاحب‌نظران واقع می‌شود، در حالی که همان طراحی توسط کاربران (غیرمتخصص) درک نمی‌شود. با توجه به تأکید بر معماری بومی و اصول آن که می‌تواند در معماری معاصر مورد استفاده قرار گیرد، درک این اصول از اهمیت زیادی برخوردار است. دو عامل شکلی مهم تأثیرگذار بر ارزیابی‌ها نظم و جذابیت بصری است که به سمت ابهام و پیچیدگی گرایش دارد (Rapaport & Kantor, 1967; Nasar, 1994). کیفیت زیبایی بصری را می‌توان بر اساس دو رویکرد ارزیابی کرد: عینی و ذهنی (Lothian, 1999; Daniel, 2001). اود و همکاران (۲۰۰۸) در ابتدا چارچوبی را برای توصیف این مفهوم بصری ایجاد کردند. مفهوم بصری درجه اهمیت ویژگی‌های منظر را نشان می‌دهد، که جهت شناسایی تغییرات و شرایط منظر اندازه‌گیری و مقیاس‌بندی می‌شوند (Tveit Ode, Fry & Fry, 2006). یکی از نظریه‌های ادراک بصری گشتالت است. این نظریه از گروه نظریه‌های روانشناسی است که از سال ۱۹۲۴ بر بسیاری از حوزه‌های تحقیقاتی، از جمله مسائل مربوط به طراحی بصری، تأثیر گذاشته است. نظریه گشتالت یکی از نظریه‌های بنیادین برای طراحی آموزشی است. روانشناسی گشتالت به ما کمک می‌کند تا میل ذاتی انسان به رفع انگیزه‌های بصری را در الگوهای منظم درک کنیم. از طرف دیگر، نظریه پردازان گشتالت شیفته نحوه درک کل‌های ذهن ما از عناصر ناقص بودند (Behrens, Mullet & Sano, 1984). به‌طور کلی پذیرفته شده است که از نظریه گشتالت می‌توان برای ارتقای طراحی منظر آموزشی و در نتیجه ارتقای یادگیری استفاده کرد (Preece, Rogers, Sharp, Benyon, Holland, & Carey, 1994). قوانین گشتالت توضیح می‌دهد که چگونه عناصر مجزا از محیط می‌توانند در عرصه‌ها و یا ساختارها به صورت بصری سازماندهی شوند (Koffa, 1935). ملاحظه می‌شود که فقط تعداد بسیار کمی از قوانین گشتالت به‌طور معمول در طراحی منظر بصری آموزشی به‌کار گرفته می‌شوند (Smith-Gratto & Fisher, 1998-1999; Preece et al., 1994).

هدف از این مطالعه مقایسه ادراک زیبایی‌شناختی بین افراد متخصص و غیرمتخصص معماری بومی است.

این مطالعه در یک منطقه قدیمی در شهر دزفول (در ایران) به نام کرناسیون براساس تئوری گشتالت بصری انجام شده است تا تفاوت بین درک بصری متخصصان و غیرمتخصصان و ترجیحات آنان را شناسایی کند. تفاوت این مطالعه با تحقیقات قبلی بررسی اصول گشتالت بصری به‌عنوان نظریه‌ای است که نتایج آن از عینیت و ذهنیت افراد در برخورد با هر اثر هنری حاصل می‌شود و منجر به سازماندهی اطلاعات دریافتی و در نهایت تجزیه و تحلیل زیبایی‌شناختی بصری می‌شود. از طرف دیگر، علی‌رغم تحقیقات قبلی که بافت معماری جدید یا بافت‌های شهری را بررسی کرده‌اند، در این مطالعه، انتخاب یک بافت شهری قدیمی و قابل زیست با استفاده از نظرات کاربران (غیرمتخصص) و کارشناسان معماری بومی دزفول بررسی شده است. بنابراین ابتدا، ادراک و زیبایی بصری تشریح خواهد شد و سپس، این نظریه در یک منطقه بومی توسط دو گروه که دارای دانش بصری متفاوت هستند (متخصص و غیرمتخصص) بررسی می‌شود و در نهایت داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهند گرفت.

۲. مرور ادبیات

تعریف زیبایی‌شناختی طی هزاران سال متغیر بوده است (Valentine, 1968; Tatarkiewicz, 1970; Feagin & Hernan, 1995). پاسخ‌های زیبایی‌شناختی به محیط زیست ناشی از شناخت ویژگی‌های زیبایی‌شناسی در منظر شهری است و براساس ویژگی‌های مختلف محیط از جمله سبک ساخت، رنگ، خیابان، سبک خانه، شکل ظاهری و منظر شهری در نظر گرفته می‌شوند (Nasar, 2003; Olascoaga, 1994). زیبایی‌شناختی ترجیحات کاربر و ارزش درک شده او را از منظر و ویژگی‌های آن به شدت تحت تأثیر قرار می‌دهد (Hardy et al., 2000). پاسخ زیبایی‌شناختی می‌تواند به دلیل شخصیت، احساسات، تجربه اجتماعی- فرهنگی، هدف و انتظار متفاوت باشد. نصر (۱۹۹۸) توضیح می‌دهد که یادگیری و تجربه متفاوت از گروه‌های مختلف کلید همه تفاوت‌ها است. قابل توجه‌ترین و بیش‌ترین اختلاف از میان تمامی گروه‌ها بین طراحان با فرهنگ عالی و عموم مردم است. نتایج ارزیابی زیبایی‌شناختی تأیید کرده است که تفاوت‌های قابل توجهی بین طراحان خبره (به‌عنوان مثال معماران، طراحان داخلی) و عموم مردم وجود دارد. گیفرود و همکاران (۲۰۰۰) اشاره می‌کند که این تفاوت زمانی بروز می‌کند که زیبایی‌شناختی توسط معماران و غیرمعماران در رابطه با نمای معماری ارزیابی می‌شود. راپاپورت (۱۹۶۹) تعریف می‌کند که ویژگی‌های فرهنگ فضایی به‌عنوان زمینه‌های مختلف در همان الگوی فضایی مورد استفاده توسط گروه‌های قومی مختلف ظاهر می‌شود. بررسی مفهوم زیبایی‌شناسی نشان می‌دهد که این مفهوم به‌طور کلی از دو جنبه عینی و ذهنی قابل

رویکردها با یکدیگر در تعارض هستند و هر کدام شباهت زیادی با رویکردهای دیگر دارند. بر این اساس، می‌توان چهار رویکرد زیبایی‌شناختی را مقایسه کرد (جدول ۱).

بررسی است. چهار روش برای زیبایی‌شناسی شهری وجود دارد: زیبایی‌شناسی فیزیکی، زیبایی‌شناسی روانشناختی، زیبایی‌شناسی ترجیحات متخصص و زیبایی‌شناسی ترجیحات عموم (Karimi Moshaver, 2013). این

جدول ۱: مقایسه رویکردهای متفاوت در منظر شهری

مقایسه رویکردهای متفاوت در منظر شهری	
زیبایی‌شناختی ذهنی	← زیبایی‌شناختی عینی
زیبایی‌شناختی روان‌شناختی	← زیبایی‌شناختی کالبدی
ترجیحات زیبایی‌شناختی عامه (غیرمتخصص)	← ترجیحات زیبایی‌شناختی متخصصان

(iel, 2001). دنیل (۲۰۰۱) نیز استدلال می‌کند که یک رویکرد تخصص محور نسبت به زیبایی‌شناسی مردم محور، ویژگی‌های کالبدی مناظر شهری را به پارامترهای شکلی طراحی تبدیل می‌کند (به‌عنوان مثال: شکل، خط، تنوع، پیوستگی) که با شکل‌گیری شاخص در تضاد است. کیفیت مناظر شهری بر اساس مدل‌های کلاسیک ادراک انسان و ارزیابی زیبایی‌شناختی است.

بررسی تاریخچه زیبایی‌شناختی نشانگر تعارض بین اقدامات متخصص - محور و مردم - محور است (Daneil, 1977; Vining, 1983; Arthur, Daniel, & Boster, 1977). بررسی رویکردهای مبتنی بر متخصص یا طراح در میان شیوه‌های مدیریت محیط نسبت به رویکردهای مبتنی بر مردم متداول‌تر هستند. رویکرد کارشناسان در واقع ترجمه ویژگی‌های کالبدی مناظر شهری به پارامترهای طراحی شکلی (فرم، خط، وحدت و غیره) است (Dan-

جدول ۲: مقایسه رویکردهای متفاوت در منظر شهری

ترجیحات زیبایی‌شناختی متخصصان	ترجیحات زیبایی‌شناختی مردم عادی (غیرمتخصص)
در اقدامات مدیریت رایج است.	در تحقیقات مورد استفاده قرار می‌گیرد.
مناسب مدیریت محیطی است.	در حوزه‌های تحقیقاتی کاربردی است.

روانشناسی گشتالت بر اساس این دیدگاه است که چگونه ارگانیزم‌های زنده با محیط خود ارتباط برقرار می‌کنند (Carmer & Rouzer, 1974). ادراک یک فرم جامعی از پردازش اشیا را تعریف می‌کند که در آن عناصر محلی از نظر بصری در یک موجودیت جهانی قرار گیرند. پردازش گشتالت می‌تواند یک درک کلی از جهان بصری به‌دست آورد (Wertheimer, 1923) و مانند فرآیند صحنه یا درک انگیزه‌های مصنوعی در فرآیندهای بصری به هم متصل شود (Dalrymple, Barton, & Kingstone, 2013; Navon, 1977; Shakespear et al., 2013). مردم در زمینه‌هایی وجود دارند که با درک آنچه مربوط به نیازها یا نگرانی‌های فرد است شکل می‌گیرد (Carmer & Rouzer, 1974). افراد فقط به اجزای مربوطه در محیط توجه دقیق دارند و از مؤلفه‌های عینی وضعیت گشتالت را نتیجه‌گیری می‌کنند. گزاره اصلی روانشناسی گشتالت این است که طبیعت انسان از الگوها یا کل‌هایی تشکیل شده است، که در این شرایط توسط فرد تجربه می‌شود و تنها می‌تواند به صورت تابعی از الگوها یا کل‌هایی فرض شود که از آن ایجاد شده است (Carmer & Rouzer, 1974; Bloechle, Huber, Klein, Bahnmuller, Moeller, & Rennig, 2018). به گفته گشتالت، افراد ناخودآگاه محرک‌های خاص محیطی مانند:

رنگ و موسیقی را همراه با خود محیط ارزیابی می‌کنند و یک برداشت کلی از محیط کالبدی را ایجاد می‌کنند (Lin, 2010). رهبرنیا و شفیقی (۱۳۹۷) تشریح می‌کنند که با بررسی اصول نظریه گشتالت، تأکید بر یکی از قوانین گشتالت به‌عنوان مهم‌ترین اصل در چیدمان، دشوار و غیرقابل تشخیص است (Rahbarnia, 2018). استفاده از تصاویر دیجیتال امکان کنترل ویژگی‌های مشخصی را فراهم می‌کند در حالی که جنبه‌های دیگر صحنه را دستکاری می‌کند. تصاویر دیجیتالی که از عکس استفاده می‌کنند معمولاً به‌عنوان نمایشی از صحنه واقعی پذیرفته می‌شوند و مطالعات همبستگی زیادی با ارزیابی سایت واقعی را نشان داده‌اند (Hardy et al., 2000; Morales, 2014; Svobodova et al., 1980). مطالعات پیشین از تصاویر دیجیتالی برای ارزیابی تأثیر مناظر بر ارزش املاک استفاده کرده‌اند. به‌طور گسترده‌تر، گابستر و همکاران (۲۰۰۷) از تصاویر دیجیتال برای مطالعه ترجیحات مصرف‌کننده برای مناظر جایگزین محله استفاده کرد (Khachatryan, Rihn, Hansen, & Clem, 2020).

۳. محدوده مورد مطالعه

کلمه «دزفول» در اصل به معنای «دژپل» (دژ به معنی

متداول شهری ایجاد شده است. بازار در هسته مرکزی بافت قدیمی دزفول واقع شده است و از قرن چهارم و پنجم هجری به بعد یک مرکز تجاری بوده است. به دلیل بافت فشرده شهری و درجه انسداد بالای معابر برای استفاده از سایه، چشم اندازهای درون عناصر شهری در شهر محدود است. اگرچه دزفول در منطقه‌ای واقع شده است که از نظر آب و هوا از شهرهای دیگر ایران متمایز است، اما بافت تاریخی آن به شدت تحت تأثیر مسائل آب و هوایی قرار گرفته و با شرایط آب و هوایی سازگار است. این شهر دارای ۲۸ محله تاریخی است و یکی از این محله‌ها به نام «محله کرناسیون» در این مطالعه انتخاب شده است.

قلعه و پل به معنای استحکامات قلعه) است و از قلعه‌ای که تا چند سال پیش بر شرق رودخانه ساخته شده بود، گرفته شده است. شهرستان دزفول در استان خوزستان در جنوب غربی ایران واقع شده است. این شهر دارای سابقه‌ای طولانی است که به دوره ساسانیان و حتی پیش از آن برمی‌گردد و به‌عنوان بخشی از سرزمین ایلامی‌ها و هخامنشیان به حساب می‌آمده است (Attarian & Safar, 2019). همچنین قبل از فرآیند صنعتی شدن در ایران به دلیل محصولات کشاورزی شناخته شده بود (Bazazzadeh et al., 2020). آخرین گسترش شهر، که آثار آن همچنان باقی‌است، به دوران قاجار برمی‌گردد. بافت شهری در گسترش شعاعی شهر صفوی با توجه به اصول

شکل ۱: بافت تاریخی شهر دزفول

استفاده شده است. اما به دلیل پیچیدگی این تحقیق (نظریه گشتالت) و اطمینان خاطر محققان برای اطمینان از انجام صحیح فرآیند، وجود آن ضروری است. بنابراین یک مصاحبه نیمه‌ساختاری با استفاده از یک پرسشنامه هدفمند بین گروه‌ها (متخصصان و غیرمتخصصان) با دانش بصری متفاوت توزیع شده است تا تفاوت‌هایی را که برای بررسی ارزش این اصول استفاده شده‌اند، کمی سازی شوند. در این پرسشنامه از هشت قانون گشتالت استفاده شده است. با توصیف و تجزیه و تحلیل داده‌ها توسط نرم‌افزار آماری SPSS، ریشه تفاوت بین این گروه‌ها مشخص شد. بدین منظور، از دو نوع پرسشنامه بین کاربران و طراحان استفاده شده است. روند کلی این مطالعه شامل پنج مرحله ارزیابی و مقایسه تحلیلی داده‌های به‌دست آمده از این ارزیابی‌ها است (شکل ۲).

۴. مواد و روش‌ها

روش این تحقیق روش‌های توصیفی - پیمایشی و مطالعات میدانی و کتابخانه‌ای است. تحقیقات قبلی، اکبر و همکاران (۲۰۰۳) دو روش کلی برای ارزیابی زیبایی‌شناسی منظر ارائه می‌دهند:

الف - ارزیابی شبیه‌سازی شده

ب - مطالعات پرسشنامه‌ای (Akbar, Hale, & Headler, 2003).

مطالعات پرسشنامه به‌عنوان ابزاری برای ارزیابی نگرش و اولویت‌های افراد به‌طور گسترده مورد استفاده قرار می‌گیرد. این پرسشنامه این مزیت را دارد که می‌تواند در مدت زمان کوتاهی به گروهی از افراد برسد (Karimi Moshaver, 2013). بدین ترتیب در این تحقیق از پرسشنامه

شکل ۲: مراحل فرآیند مطالعه

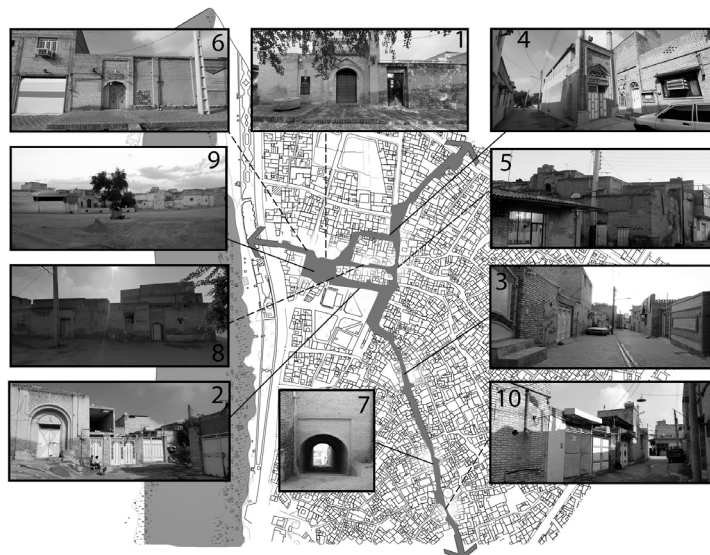

۴-۱- مطالعه مقدماتی

کرناسیون به دلیل آشنایی با شرایط محیطی و داشتن زمینه مشترک فرهنگی و اجتماعی شامل گروه‌های مختلف سنی و جنسی و تحصیلات انتخاب شدند. از مقیاس ۱ تا ۱۰ برای نشان دادن سطح معنی‌داری از بعد بصری که در هر یک از عکس‌ها نشان داده شده است استفاده شد. این روش به‌طور گسترده‌ای در فرآیند درک و ترجیح کاربرد دارد. بیش‌تر محققان دریافته‌اند که این روش برای اندازه‌گیری تفاوت در فرآیند درک افراد مناسب است (Jorgensen, 2011). این محله دارای نه بنای تاریخی، سه مرکز محله، و دو بنای مذهبی است. عوامل فیزیکی یک محله شامل مسیر، گره و نشانه‌ها است. بنابراین، در این مطالعه، مکان‌های انتخاب شده و تصاویر آن‌ها بر اساس همان اصل از بنای محلی «حمام کرناسیون» ورودی خانه، نما، مسیرها و مرکز محله (فضای باز) انتخاب شده است (شکل ۳).

در بررسی مقدماتی، ۱۰ مکان از ۳۰ تصویر از «محله کرناسیون» انتخاب شد. انتخاب بر اساس انتخاب گروه متخصصان و غیرمتخصص برای کاهش سوگیری و عدم تأثیرات عکاسی حرفه‌ای انجام شد. در بخشی از آن، عکس با یک روش استاندارد گرفته شده است که شامل سه لایه مختلف از چشم‌انداز است که شامل پیش زمینه، زمین میانه و پس زمینه است. در مطالعه مقدماتی، دو گروه از پاسخ‌دهندگان منتخب متشکل از افراد متخصصان و غیرمتخصص در نظرسنجی شرکت کردند. متخصصان از میان دانشجویان بومی و دانشجویان فارغ‌التحصیل بومی (کارشناسی‌ارشد و دکتری) معماری و برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای انتخاب شدند که علاوه بر این که در زمینه روانشناسی محیط مطالعاتی داشته‌اند و با ادراک زیبایی‌شناختی آشنا هستند. افراد غیرمتخصص از محله

شکل ۳: مکان‌های انتخاب شده و تصاویر آن‌ها در مسیر این محله

۴-۲- تجزیه و تحلیل داده‌ها

پرسشنامه شامل دو بخش بود. پرسشنامه (الف) در مورد نظریه گشتالت بصری برای افراد غیرمتخصص و پرسشنامه (ب) در مورد نظریه گشتالت بصری برای افراد خبره آماده شده است. یک پرسشنامه پیش‌آزمون با پرسشگری از ۴۵ دانشجوی تحصیلات تکمیلی و محققان تکمیل شد.

۴-۲-۱- آزمون پایایی

هدف از این آزمون نشان دادن پایایی سازه مورد و قابلیت اطمینان پاسخ‌دهندگان است. آلفای کرونباخ معیاری برای سازگاری درونی است. بدین معنی که مجموعه‌ای از آیتم‌ها در یک گروه تا چه میزان با یکدیگر ارتباط دارند. این آزمون به‌عنوان معیار اندازه‌گیری پایایی در نظر گرفته می‌شود. آلفای کرونباخ باید برابر یا کم‌تر از ۰.۷ باشد.

جدول ۳: آلفای کرونباخ

عوامل	آلفای کرونباخ
مجموع افراد عادی	۰.۹۵۳
مجموع مهندسان	۰.۸۰۰

با توجه به جدول ۳، مقدار آلفای کرونباخ برای گروه غیرمتخصص ۰.۹۵۳ و مقدار آلفای کرونباخ برای گروه متخصص ۰.۸۰ است. در این تجزیه و تحلیل، همه موارد دارای مقدار 0.7 بودند که نشان‌دهنده قابلیت اندازه‌گیری و پایایی آیت‌هاست.

۴-۲-۲- شرح مطالعه

مشابه مطالعه مقدماتی، نظرسنجی واقعی شامل پرسشنامه مبتنی بر انتخاب ۱۰ عکس از یک محیط طبیعی است. این نظرسنجی در دو گروه مختلف از پاسخ‌دهندگان انجام شده است. اولین گروه هدف، گروهی غیرمتخصص متشکل از ۱۳۱ پاسخ‌دهنده بود که از مردم محلی منطقه کرناسیون شهر دزفول هستند. در حالی که گروه دوم جامعه متخصص را که متشکل از معماران و برنامه‌ریزان شهری است، هدف قرار می‌دهد. هدف این نظرسنجی شناسایی شباهت‌ها و تفاوت‌های متخصصان و غیرمتخصصان در ادراک زیبایی‌شناختی است، که ارتباط زیادی با نظریه گشتالت دارد. قالب دقیق پرسشنامه با تغییراتی در انتخاب مفهوم بصری، از مطالعه مقدماتی اقتباس شده است.

۵. بحث و نتایج

برداشت‌های مختلف از محرک‌ها و انگیزه‌های مشابه می‌تواند نتیجه ترکیبی از عوامل مختلف باشد. در درک یک بنای معماری، عناصری که فرم ساختمان را ایجاد می‌کنند از جمله عوامل محیطی تأثیرگذار هستند به طوری که می‌توان تأثیر این عناصر را بر کاربران پیش‌بینی کرد. این عناصر می‌توانند باعث افزایش یا کاهش کاربران

یک محیط ساخته شده شوند. با توجه به تعاریف «ادراک و ارتباط بصری» در منظر، این عوامل بخش مهمی از منظر تاریخی شهری و محیط ساخته شده هستند. در حال حاضر، بخش‌های تاریخی شهرها به دلیل توسعه شهری و امکانات جدید زندگی مدرن، ناگزیر تغییر کرده و در نتیجه، موجب اختلال در ارتباط بصری و ادراک کاربر شده است. یکی از ابزارهای آزمون ادراک بصری استفاده از «تصویر دیجیتال» است که ویژگی‌های خاصی را در زمان دستکاری در سایر جنبه‌های صحنه نشان می‌دهد. در این مطالعه ۱۰ تصویر از محیط ساخته شده در بافت قدیمی شهر دزفول انتخاب شده (شکل ۳) و در دو گروه بررسی شده است. مراحل تحقیق (شکل ۲) فرآیند کار را نشان می‌دهد. نتیجه حاصل از این فرآیند را می‌توان به سه بخش تقسیم کرد: نتایج جمعیت‌شناختی، شناسایی مفهوم بصری و تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای که به شرح زیر ارائه شده است.

۵-۱- نتایج جمعیت‌شناختی

همان‌طور که گفته شد، پرسشنامه با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای انجام شده است. نتایج به‌طور تقریبی کل جمعیت گروه‌های غیرمتخصص و متخصصان را نشان می‌دهد. در این نظرسنجی عوامل مختلف جمعیتی از جمله سوابق تحصیلی، سن، جنسیت، آشنایی و منشأ و محل سکونت شرکت‌کنندگان ارائه شد. با این حال، نتایج ویژگی‌های جمعیت‌شناختی در دو جدول جداگانه جهت بررسی گروه‌های خبره و غیرخبره ارائه شده است (جدول ۴).

جدول ۴: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی افراد متخصص و غیرمتخصص

تعداد کل	سن			جنسیت		سوابق تحصیلی			گروه‌های شرکت‌کننده
۱۳۱	۵۰-۴۰ سال	۴۰-۳۰ سال	۳۰-۲۰ سال	مرد	زن	کارشناسی- کارشناسی ارشد	دیپلم- کارشناسی	دبیرستان- دیپلم	افراد غیرمتخصص
	٪۲۹	٪۲۴.۴	٪۴۶.۶	٪۴۸.۹	٪۵۱.۱	٪۳.۸	٪۶۱.۱	٪۳۵.۱	
۲۰	٪۱۰	٪۱۵	٪۷۵	٪۵۰	٪۵۰	دکتری	کارشناسی ارشد	کارشناسی	افراد متخصص
						٪۲۱	٪۶۰	٪۲۰	

الف) ابتدا، گروه‌های غیرمتخصص مقیاس بصری زیبایی‌شناختی بین ۱ تا ۱۰ را برای ۱۰ تصویر تعیین می‌کنند. در این مطالعه، واریانس نشان داد که کدام تصویر از ارزش بصری زیبایی‌شناختی بیش‌تری برخوردار است (جدول ۵).

۵-۲- تعریف مفهوم بصری

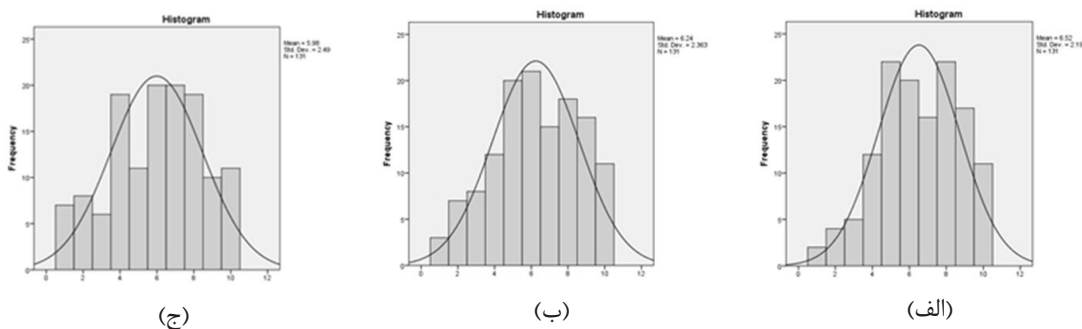
در بخش دوم مطالعه، ترجیح متخصصان و غیرمتخصصان در تصمیم‌گیری در مورد اهمیت بعد بصری مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

جدول ۵: واریانس ۱۰ تصویر - گروه غیرمتخصصان

آمار										
شکل ۳ (۱۰)	شکل ۳ (۹)	شکل ۳ (۸)	شکل ۳ (۷)	شکل ۳ (۶)	شکل ۳ (۵)	شکل ۳ (۴)	شکل ۳ (۳)	شکل ۳ (۲)	شکل ۳ (۱)	
۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	تعداد صحیح
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	نامشخص
۵.۸۴	۵.۴۹	۵.۶۵	۶.۲۴	۵.۴۰	۴.۴۷	۵.۹۶	۴.۲۷	۶.۵۲	۵.۹۸	میانگین
۴.۱۸۲	۵.۲۶۷	۴.۸۹۱	۵.۵۸۶	۴.۱۴۹	۴.۳۷۴	۵.۷۴۵	۴.۴۴۳	۴.۸۲۱	۶.۲۰۰	واریانس
۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	حداقل
۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	حداکثر
۷۶۵	۷۱۹	۷۴۰	۸۱۸	۷۰۷	۵۸۵	۷۸۱	۵۵۹	۸۵۴	۷۸۴	مجموع

بر اساس جدول ۵، مقدار درک زیبایی شناختی افراد غیرمتخصص از ۳ تصویر بیش تر از سایر تصاویر است، که به ترتیب از بیش ترین به کم ترین عبارتند از: تصویر <۲ تصویر <۷ تصویر (شکل ۴).

شکل ۴: نمودار هیستوگرام تصویر ۲ (الف) و تصویر ۷ (ب) و تصویر ۶ (ج)

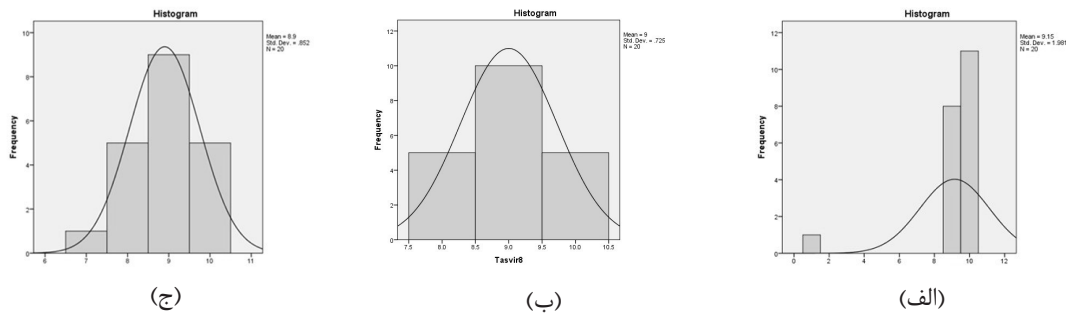
سپس، گروه متخصصان مقیاس بصری زیبایی شناختی را بین ۱ تا ۱۰ برای ۱۰ تصویر تعیین کردند. در این مطالعه، واریانس نشان داد که کدام تصویر از ارزش بصری زیبایی شناختی بیش تری برخوردار است (جدول ۶).

جدول ۶: واریانس ۱۰ تصویر - گروه متخصصان

آمار										
شکل ۳ (۱۰)	شکل ۳ (۹)	شکل ۳ (۸)	شکل ۳ (۷)	شکل ۳ (۶)	شکل ۳ (۵)	شکل ۳ (۴)	شکل ۳ (۳)	شکل ۳ (۲)	شکل ۳ (۱)	
۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	تعداد صحیح
۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	نامشخص
۹.۱۵	۷.۴۵	۹.۰۰	۸.۹۰	۴.۰۰	۸.۲۰	۳.۹۵	۸.۶۰	۴.۹۵	۷.۹۵	میانگین
۳.۹۲۴	۱.۷۳۴	۰.۵۲۶	۰.۷۲۶	۱.۰۵۳	۰.۵۸۹	۲.۵۷۶	۳.۸۳۲	۲.۹۹۷	۱.۸۳۹	واریانس
۱	۵	۸	۷	۳	۷	۲	۱	۲	۵	حداقل
۱۰	۹	۱۰	۱۰	۶	۹	۶	۱۰	۸	۱۰	حداکثر
۱۸۳	۱۴۹	۱۸۰	۱۷۸	۸۰	۱۶۴	۷۹	۱۷۲	۹۹	۱۵۹	مجموع

با توجه به جدول ۶، مقدار درک زیبایی شناختی گروه متخصصان از سه تصویر بیش تر از سایر تصاویر است، که به ترتیب از بیش ترین به کم ترین عبارتند از: تصویر <۱۰ تصویر <۸ تصویر (شکل ۵).

شکل ۵: نمودار هیستوگرام تصاویر ۱۰ (الف)، ۸ (ب) و ۷ (ج)

ب) مرحله دوم بررسی ترجیحات متخصصان و غیرمتخصصان در تصمیم‌گیری در مورد نظریه گشتالت است. گروه‌های غیرمتخصص با توجه به شاخص پرسشنامه (جملاتی که نظریه گشتالت را توضیح می‌دهند) مقیاس ۱ تا ۱۰ را برای ۱۰ تصویر تعیین می‌کنند. واریانس نشان داد که کدام تصویر از ارزش بصری زیبایی‌شناختی بیشتری برخوردار است (جدول ۷).

جدول ۷: واریانس تصاویر منتخب گروه غیرمتخصص

آمار								
جمله ۱	جمله ۲	جمله ۳	جمله ۴	جمله ۵	جمله ۶	جمله ۷	جمله ۸	
شکل و زمینه	شبهات	مجاورت	فرم خوب	پیوستگی	تکمیل بودن	تقارن	فراگیر بودن	
تصویر ۳ (۲)								
تعداد صحیح	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱
نامشخص	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
میانگین	۵.۸۰	۵.۷۹	۵.۷۶	۵.۶۸	۵.۷۶	۵.۶۸	۵.۶۴	۵.۶۴
حداقل	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
حداکثر	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
مجموع	۷۶۰	۷۵۹	۷۵۵	۷۴۴	۷۵۵	۷۴۴	۷۳۹	۷۳۹
تصویر ۳ (۷)								
تعداد صحیح	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱
نامشخص	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
میانگین	۶.۱۰	۶.۰۳	۵.۹۸	۵.۸۳	۵.۷۷	۵.۸۴	۵.۸۰	۵.۸۸
حداقل	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
حداکثر	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
مجموع	۷۹۹	۷۹۰	۷۸۳	۷۶۴	۷۵۶	۷۶۵	۷۶۰	۷۷۰
تصویر ۳ (۶)								
تعداد صحیح	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱	۱۳۱
نامشخص	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
میانگین	۵.۷۵	۵.۷۷	۵.۶۹	۵.۷۸	۵.۸۹	۵.۵۹	۵.۷۱	۵.۸۱
حداقل	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱	۱
حداکثر	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
مجموع	۷۵۳	۷۵۶	۷۴۶	۷۵۷	۷۷۲	۷۳۲	۷۴۸	۷۶۱

گروه متخصصان با توجه به شاخص پرسشنامه مقیاس ۱ تا ۱۰ را برای ۱۰ تصویر تعیین می‌کنند. واریانس نشان داد که کدام تصویر از ارزش بصری زیبایی‌شناختی بیش‌تری برخوردار است (جدول ۸).

جدول ۸: واریانس تصاویر منتخب گروه متخصصان

آمار							
اصول نظریه گشتالت	شکل و زمینه	شباهت	مجاورت	پیوستگی	تکمیل بودن	تقارن	فراگیر بودن
تصویر ۳ (۱۰)							
تعداد	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰
نامشخص	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
میانگین	۵.۸۰	۸.۹۰	۸.۶۰	۸.۴۵	۸.۸۵	۸.۳۰	۸.۷۵
حداقل	۱	۷	۶	۷	۶	۶	۸
حداکثر	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
مجموع	۷۶۰	۱۷۸	۱۷۲	۱۶۹	۱۷۷	۱۶۶	۱۷۵
تصویر ۳ (۸)							
تعداد	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰
نامشخص	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
میانگین	۶.۱۰	۹.۴۰	۹.۵۰	۹.۴۰	۹.۲۵	۹.۵۰	۹.۵۵
حداقل	۱	۸	۷	۸	۸	۷	۸
حداکثر	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
مجموع	۷۹۹	۱۸۸	۱۹۰	۱۸۸	۱۸۵	۱۹۰	۱۹۱
تصویر ۳ (۷)							
تعداد	۱۳۱	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰	۲۰
نامشخص	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰
میانگین	۵.۷۵	۸.۲۵	۸.۴۵	۸.۲۰	۷.۴۵	۷.۹۵	۸.۰۰
حداقل	۱	۶	۶	۷	۶	۶	۷
حداکثر	۱۰	۹	۱۰	۹	۹	۹	۹
مجموع	۷۵۳	۱۶۵	۱۶۹	۱۶۴	۱۴۹	۱۵۹	۱۶۰

۵-۳- تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای
تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای جهت شناسایی شباهت‌ها و تفاوت‌های هر دو گروه متخصصان و افراد غیرمتخصص

براساس ادراک آن‌ها از زیبایی‌شناسی انجام شده است. نتایج نظرات متخصصان و افراد غیرمتخصص در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۹: نتایج دو گروه متخصصان و افراد غیرمتخصص

اصول نظریه گشتالت	شکل و زمینه	شباهت	مجاورت	فرم خوب	پیوستگی	تکمیل بودن	تقارن	فراگیر بودن
افراد غیرمتخصص								
مجموع	۲۳۱۲	۲۳۰۵	۲۲۴۸	۲۲۶۵	۲۲۸۳	۲۲۵۲	۲۲۵۲	۲۲۷۰
درصد	٪۱۲.۷۱	٪۱۲.۶۷	٪۱۲.۳۶	٪۱۲.۴۵	٪۱۲.۵۵	٪۱۲.۳۸	٪۱۲.۳۸	٪۱۲.۴۸
خبرگان								
مجموع	۵۳۱	۵۳۱	۵۲۱	۵۱۱	۵۱۵	۵۲۶	۵۵۱	۵۱۸
درصد	٪۱۲.۶۳	٪۱۲.۶۳	٪۱۲.۳۹	٪۱۲.۱۵	٪۱۲.۲۵	٪۱۲.۵۱	٪۱۳.۱۰	٪۱۲.۳۲

جالب توجه است که ادراک متخصصان و غیرمتخصصان برعکس یکدیگر است. بر اساس نتایج، شکل و زمینه، شباهت و تداوم توسط غیرمتخصص پذیرفته شده است. از طرف دیگر تقارن، شکل و زمینه و تشابه که توسط متخصصان پذیرفته شده است به منظور نشان دادن ابعاد عاطفی و روانشناختی ترجیحات و ادراک آنهاست. علی‌رغم تفاوت در عوامل جمعیتی، به نظر می‌رسد این مفاهیم بصری ویژگی‌های غالب برای ارزیابی منظر بومی باشند.

۶. نتیجه‌گیری

مناظر شهری کلیاتی هستند که حتی پس از ترک آن در ذهن انسان باقی می‌ماند. یکی از رویکردهای مورد توجه در زیبایی‌شناسی فیزیکی، گشتالت است که با عناصر اساسی هندسه محیط آغاز می‌شود و با در نظر گرفتن این عناصر و کاربردهای آن‌ها در ترکیب دنبال می‌شود. گشتالت یکی

از معروف‌ترین مکاتب روانشناسی است که نحوه ادراک اطلاعات بصری توسط مغز را توضیح می‌دهد. منظر شهری موجودیتی به هم پیوسته از نمادها است که به مفاهیم معنا می‌بخشد. امروزه، رشد اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی جامعه مدرن و ظهور شهرنشینی، تصمیم‌گیرندگان و طراحان را وادار به ایجاد خلاقیت در شهر می‌کند. اما بسیاری از شهرهای کشورهای در حال توسعه خوانش بالایی برای تصمیم‌گیرندگان ندارند. این مطالعه در دزفول، جایی که بافت قدیمی شهر هنوز به‌عنوان لایه‌ای از زندگی شهری استفاده می‌شود، انجام شده است. این محله‌های قدیمی در بعضی بخش‌ها بازسازی شده است. اما این نوسازی‌ها صرفاً بر مبنای تقاضای طراح و یا صرفاً بر مبنای تقاضای کاربر انجام شده است. در هر دو مورد، برای هر دو گروه، این بازسازی‌ها متناسب با بافت تاریخی نیست. در نتیجه این تحقیق، در جدول ۱۰، تفاوت‌ها و شباهت‌های این دو گروه بر اساس نظریه گشتالت نشان داده شده است.

جدول ۱۰: تفاوت‌ها و شباهت‌های ترجیحات دو گروه

گروه‌ها	نظریه گشتالت			
گروه غیرمتخصص	مجاورت	تقارن	تکمیل بودن	فرم مناسب فراگیر بودن
متخصصان	فرم مناسب	پیوستگی	فراگیر بودن	تکمیل بودن
		شباهت	شکل و زمینه	تقارن

به ترتیب از کم‌ترین اولویت تا بیش‌ترین اولویت

تصور کارشناسان، شباهت برای افراد از تقارن مهم‌تر است. می‌توان گفت که مردم حتی در صورت عدم تقارن به دنبال ساده‌سازی هستند.

– شکل خوب یا Prägnanz (قانون سادگی): قانون با نام دیگر «قانون خوب گشتالت» است، و دلیل خوبی دارد. انسان دوست دارد به چیزهایی که به‌صورت ناراحت‌کننده‌ای بی‌نظم هستند، معنا ببخشد. همچون اصل تشابه و بر خلاف دیدگاه متخصصان که سادگی مهم نیست، شکل خوب برای مردم در اولویت متوسط قرار گرفته است و چیزهای ساده، واضح و مرتب را ترجیح می‌دهند که طبیعتاً امن‌تر هستند.

– مجاورت: با توجه به این اصل، اجزای نزدیک به یکدیگر به‌صورت یک مجموعه یا گروه واحد مشاهده می‌شوند. مجاورت عناصر بصری ساده‌ترین شرط برای دیدن آن‌ها با هم است. اما این اصل برای مردم قابل درک نیست و شناسایی این گروه‌ها برای ساده‌سازی اولویت آن‌ها نیست. – پیوستگی: بر اساس این اصل، محرک‌هایی که دارای طرح‌های وابسته به یکدیگر هستند به‌عنوان واحدهای ادراکی درک می‌شوند. این اصل برای افراد مهم‌تر از متخصصان است. اصل پیوستگی درک افراد از محیط

نتایج کاربردی به شرح زیر است:

– شکل و زمینه: اصل اساسی ادراک بصری است که به ما در خواندن یک ساختار تصور شده کمک می‌کند. خواندن یک تصویر به دلیل تضاد بین شکل و زمینه امکان‌پذیر است. براساس جدول ۱۰، این اصل به‌عنوان یکی از مهم‌ترین اصول بین دو گروه شناخته شده است. این اصل به تصویر عمق می‌بخشد، به این معنی که آنچه بیش‌ترین توجه را به خود جلب می‌کند شکل (آنچه قابل تشخیص است) و سپس زمینه است.

– تقارن: تقارن قانون گروه‌بندی گشتالت است. این قانون بیان می‌کند که عناصری که با یکدیگر متقارن هستند تمایل دارند به‌عنوان یک گروه واحد درک شوند. گرچه خبرگان و متخصصان این اصل را در اولویت قرار داده‌اند، اما اهمیت آن برای مردم کم‌تر بود.

– شباهت: ذهن برای جلوگیری از سردرگمی در نتیجه بسیاری از اطلاعات بصری دریافت شده را ساده‌سازی می‌کند. گروه‌بندی توسط مؤلفه‌های مشابه در یک اثر یکی از این روش‌های ساده‌سازی است. اصل شباهت تحت تأثیر عوامل زیادی قرار دارد، اما مهم‌ترین انواع شباهت بر اساس سه عامل عمده است: اندازه، رنگ و شکل. برخلاف

گشتالت‌های کوچک‌تر در شعاع گشتالت‌های بزرگ‌تر قرار می‌گیرند. گشتالت‌های بزرگ، گشتالت‌های کوچک را پوشش می‌دهند. این اصل حاکی از آن است که یک ساختار بصری به‌عنوان یک کل شامل چندین گشتالت کوچک‌تر است که زیرمجموعه گشتالت‌های بزرگ‌تر نیز هستند. این اصل برای هر دو گروه در اولویت متوسط قرار گرفته است و به پیچیدگی آن اشاره می‌کند که محیط متنوع و شلوغ را می‌توان به راحتی تقسیم کرد تا از آن معنا را ادراک کرد.

زندگی را ارتقا می‌بخشد و احساس بهتری در آن‌ها ایجاد می‌کند. اما این اصل در گروه متخصصان نادیده گرفته شده است.

- قانون تکمیل: طبق این اصل، اگر هر بخشی از تصویر پوشیده یا مبهم باشد، ذهن به‌طور خودکار آن را کامل می‌کند و آن را به‌صورت یک شکل کامل می‌بیند. این اصل برای هر دو گروه در اولویت متوسط قرار گرفته است و نشان‌دهنده نیاز به طراحی محیط‌هایی است که کاربر بتواند برای برقراری ارتباط بیش‌تر احساس وابستگی کند.
- فراگیر بودن: طبق این اصل، در یک ساختار بصری،

پی‌نوشت

۱. از آنجایی که شهر دزفول دارای یکی از قدیمی‌ترین مراکز آموزش معماری در استان خوزستان، دانشگاه صنعتی جندی شاپور، را داراست و در آن رشته‌های معماری و طراحی شهری ارائه می‌شوند، بنابراین افراد خبره از افراد بومی این دانشگاه انتخاب شده‌اند.

REFERENCES

- Akbar, K.F., Hale, W.H.G., & Headley, A.D. (2003). Assessment of Scenic Beauty of the Roadside Vegetation in Northern England. *Landscape and Urban Planning*, 63(3), 139-144. [Doi: https://doi.org/10.1016/S0169-2046\(02\)00185-8](https://doi.org/10.1016/S0169-2046(02)00185-8)
- Arthur, L.M., Daniel, T.C., & Boster, R.S. (1977). Landscape Assessment: A Critical Review of Research and Methods. *Landscape Manage*, (4), 109-129. [Doi: https://doi.org/10.1016/0304-3924\(77\)90014-4](https://doi.org/10.1016/0304-3924(77)90014-4)
- Attarian, K., & Safar Ali Najar, B. (2019). Vernacular and Historic Underground Urban Facilities and Sustainability of Cities Case Study: Infrastructures of Dezful. *Journal of Cultural Heritage Management and Sustainable Development*, 9(1), 2-23. [Doi: https://doi.org/10.1108/JCHMSD-06-2017-0030](https://doi.org/10.1108/JCHMSD-06-2017-0030)
- Bacon, E.N. (1974). *Design of Cities*. Penguin Books.
- Baumgarten, A.G. (1750). *Aesthetica*. Hildesheim, New York.
- Bazazzadeh, H., Nadolny, A., Attarian, K., Safar Ali Najar, B., & Hashemi safaei, S.S. (2020). Promoting Sustainable Development of Cultural Assets by Improving Users' Perception through Space Configuration; Case Study: The Industrial Heritage Site. *Sustainability*, 12(12), 5109. [Doi: https://doi.org/10.3390/su12125109](https://doi.org/10.3390/su12125109)
- Behrens, R. (1984). *Design in the Visual Arts*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.
- Bloechle, J., Huber, S., Klein, E., Bahnmueller, J., Moeller, K., & Rennig, J. (2018). Neuro-Cognitive Mechanisms of Global Gestalt Perception in Visual Quantification. *NeuroImage*, 181, 359-369. <https://doi.org/10.1016/j.neuroimage.2018.07.026>
- Carmer, J.C., & Rouzer, D.L. (1974). Healthy Functioning From the Gestalt Perspective. *The Counseling Psychologist*, 4(4), 20-3. [Doi: https://doi.org/10.1177/001100007400400408](https://doi.org/10.1177/001100007400400408)
- Dalrymple, K.A., Barton, J.J.S., & Kingstone, A. (2013). A World Unglued: Simultanagnosia As a Spatial Restriction of Attention. *Front. Hum. Neurosci.* 7, 145. [Doi: https://doi.org/10.3389/fnhum.2013.00145](https://doi.org/10.3389/fnhum.2013.00145)
- Daniel, T.C. (2001). Whither Scenic Beauty? Visual Landscape Quality Assessment in the 21st Century. *Landsc. Urban Plann*, 54 (1-4), 267-281. [Doi: https://doi.org/10.1016/S0169-2046\(01\)00141-4](https://doi.org/10.1016/S0169-2046(01)00141-4)
- Daniel, T.C. (2001). Whither Scenic Beauty? Visual Landscape Quality Assessment in the 21st Century. *Landscape Urban Plan*, 54(1) 267-281. [Doi: http://dx.doi.org/10.1016/S0169-2046\(01\)00141-4](http://dx.doi.org/10.1016/S0169-2046(01)00141-4)
- Daniel, T.C., & Vining, J. (1983). Methodological Issues in the Assessment of Landscape Quality. In: Altman, I., Wohlwill, J. (Eds.). *Human Behavior and Environment*, 6. (39-84). New York: Plenum Press.
- Feagin, J.R., & Hernan V. (1995). *White Racism: The Basics*. New York: Routledge.
- Gifford, R., Donald, W.H., Werner, M.C., D'Arcy, J.R., & Kelly, T.S. (2000). Decoding Modern Architecture: A Lens Model Approach for Understanding the Aesthetic Differences of Architects and Laypersons. *Environment and Behavior*, 32 (2), 163-187. [Doi: https://doi.org/10.1177/00139160021972487](https://doi.org/10.1177/00139160021972487)
- Gobster, H., Nassauer, J., Daniel, T., & Fry, G. (2007). The Shared Landscape: What Does Aesthetics Have to Do with Ecology? *Landscape Ecology*, 22, 959-973. [Doi: https://doi.org/10.1007/s10980-007-9110-x](https://doi.org/10.1007/s10980-007-9110-x)
- Hardy, J., Behe, B., Barton, S., Page, T., Schutzki, R., Muzii, K., Fernandez, R., Haque, M., Brooker, J., Hall, C., Hinson, R., Knight, P., McNiel, R., Rowe, D., & Safley, C. (2000). Consumers Preferences for Plant Size, Type of Plant Material and Design Sophistication in Residential Landscaping. *Journal of Environmental Horticulture*, 18 (4), 224-230. [Doi: https://doi.org/10.24266/0738-2898-18.4.224](https://doi.org/10.24266/0738-2898-18.4.224)
- Jorgensen, A. (2011). Beyond the View: Future Directions in Landscape Aesthetics Research. *Landscape and Urban Planning*, 100(4), 353-355. [Doi: https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2011.02.023](https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2011.02.023)
- Karimi moshaver, M. (2013). Approaches and Methods in Urban Aesthetics. *Journal of BAGH- E NAZAR*, 10(24), 47-56. http://www.bagh-sj.com/article_2693.html?lang=en
- Khachatryan, H., Rihn, A., Hansen, G., & Clem, T. (2020). Landscape Aesthetics and Maintenance Perceptions: Assessing the Relationship between Homeowners' Visual Attention and Landscape Care Knowledge. *Land Use Policy*, 95, 104645. [Doi: https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.104645](https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.104645)
- Koffa, K. (1935). *Principles of Gestalt Psychology*. London, Routledge and Kegan Paul.
- Lin, I.Y. (2010). The Interactive Effect of Gestalt Situations and Arousal Seeking Tendency on Customers' Emotional Responses: Matching Color and Music to Specific Servicescapes. *Journal of Services Marketing*, 24 (4), 294-304. [Doi: https://doi.org/10.1108/08876041011053006](https://doi.org/10.1108/08876041011053006)
- Lothian, A. (1999). Landscape and the Philosophy of Aesthetics: Is Landscape Quality Inherent in the Landscape or in the Eye of Beholder? *Landsc. Urban Plann*. 44(4), 177-198. [Doi: https://doi.org/10.1016/S0169-2046\(99\)00019-5](https://doi.org/10.1016/S0169-2046(99)00019-5)
- Morales, D. (1980). The Contribution of Trees to Residential Property Value. *Journal of Arboriculture*, 6(11), 305-308. http://www.actrees.org/files/Research/contribution_of_trees_to_residential_property_value.pdf
- Mullet, K., & Sano, D. (1995). *Designing Visual Interfaces: Communication Oriented Techniques*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

- Nasar, J.L. (1994). Urban Design Aesthetics: The Evaluative Qualities of Building Exteriors. *Environment & Behavior*, 26(3), 377-401. [Doi: https://doi.org/10.1177/001391659402600305](https://doi.org/10.1177/001391659402600305)
- Nasar, J.L. (1998). *The Evaluative Image of the City* Thousand Oaks, Calif. USA: Sage Publications.
- Navon, D. (1977). Forest Before Trees: The Precedence of Global Features in Visual Perception. *Cognit. Psychol.* 9, 353-383. [Doi: https://doi.org/10.1016/0010-0285\(77\)90012-3](https://doi.org/10.1016/0010-0285(77)90012-3)
- Ode, Å., Tveit, M.S., & Fry, G. (2008). Capturing Landscape Visual Character Using Indicators: Touching Base with Landscape Aesthetic Theory. *Landscape Research*, 33(1), 89-117. [Doi: https://doi.org/10.1080/01426390701773854](https://doi.org/10.1080/01426390701773854)
- Olascoaga, J.F. (2003). Development of a New Approach for Appraising the Aesthetic Quality of Cities. Doctoral Dissertation. Lubbock: Texas Tech University. Available from: [https:// repositories. tdl.org/ttu-ir/handle/2346/10406](https://repositories.tdl.org/ttu-ir/handle/2346/10406), accessed 30 June 2014, (Accessed 23 September 2016).
- Preece, J., Rogers, Y., Sharp, H., Benyon, D., Holland, S., & Carey, T. (1994). *Human Computer Interaction* (1st Ed.). Wokingham, England, Addison-Wesley Publishing Company.
- Rahbarnia, Z., & Shafighi, N. (2018). Reading an Interactive Installation of Typography "In Order to Control" Through Gestalt Visual Perception Principles. *Fine Arts*, 23(2), 87-98. [DOI: 10.22059/jfava.2017.241463.665737](https://doi.org/10.22059/jfava.2017.241463.665737)
- Rapoport, A. (1969). *House Form and Culture*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Rapoport, A., & Kantor, R.E. (1967). Complexity and Ambiguity in Environmental Design. *Journal of the Institute of American Planners*, 33(4), 210-221. [Doi: https://doi.org/10.1080/01944366708977922](https://doi.org/10.1080/01944366708977922)
- Shakespeare, T.J., Yong, K.X.X., Frost, C., Kim, L.G., Warrington, E.K., & Crutch, S.J., (2013). Scene Perception in Posterior Cortical Atrophy: Categorization, Description and Fixation Patterns. *Front. Hum. Neurosci.* 7, 621. [Doi: https://doi.org/10.3389/fnhum.2013.00621](https://doi.org/10.3389/fnhum.2013.00621)
- Smith-Gratto, K., & Fisher, M., (1998-99). Gestalt Theory: A Foundation for Instructional Screen Design. *Journal of Educational Technology Systems*. 27(4), 361-371. [Doi: https://doi.org/10.2190/KVVE-B0EL-B0CJ-92KM](https://doi.org/10.2190/KVVE-B0EL-B0CJ-92KM)
- Svobodova, K., Sklenicka, P., Molnarova, K., & Vojar, J. (2014). Does the Composition of Landscape Photographs Affect Visual Preferences? The Rule of the Golden Section and the Position of the Horizon. *Journal of Environmental Psychology*, 38, 143-152. [Doi: https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2014.01.005](https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2014.01.005)
- Tatariewicz, W. (1970). *History of Aesthetics*, The Hague: Mouton.
- Tveit, M., Ode, Å., & Fry, G. (2006). Key Concepts in a Framework for Analyzing Visual Landscape Character. *Landscape Research*, 31(3), 229-255. [Doi: https://doi.org/10.1080/01426390600783269](https://doi.org/10.1080/01426390600783269)
- Valentine, C.W. (1968). *The Experimental Psychology of Beauty*, London: Methuen.
- Wertheimer, M. (1923). Untersuchungen zur Lehre von der Gestalt. II. *Psychol. Forsch.* 4, 301-350. <https://doi.org/10.1007/BF00410640>.

نحوه ارجاع به این مقاله

دیده بان، محمد؛ صفرعلی نجار، بهناز؛ مومنی، کورش؛ عطاریان، کورش. (۱۳۹۹). ارزیابی ادراک بصری متخصصان و غیرمتخصصان فضاهای شهری بومی شهر دزفول بر مبنای تئوری گشتالت. نشریه معماری و شهرسازی آرمان شهر، ۱۳(۳۳)، ۱۰۷-۱۱۹.

DOI: 10.22034/AAUD.2020.134896.1567

URL: http://www.armanshahrjournal.com/article_127664.html

